

Upravništvo: Ljubljana, Puccinjeva ulica 5 — Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24

Inseratni oddelek: Ljubljana, Puccinjeva ulica 5 — Telefon 31-25, 31-26

Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta št. 42

IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglase iz Kr. Italije in inozemstva ima

Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano

JUTRO

PONEDELJSKA IZDAJA

Uredništvo: Ljubljana, Puccinjeva ul. 5. Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24, 31-25, 31-26
Ponedeljska izdaja »Jutra« izhaja vsak ponedeljek zjutraj — Naroča se posebej in velja mesečno L 2.50
Za inozemstvo L 3.80
Rokopisi se ne vračajo — Oglasi po tarifu

CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano

L'attività aerea intensificata

Gli attacchi locali al fronte di Agedabia respinti — Tobruk e Malta sottoposti a violenti bombardamenti

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica in data di 4 gennaio il seguente bollettino di guerra n. 581:

Sul fronte di Agedabia abbiamo respinto attacchi locali e disperso nuclei di autobande.

A Sollum e ad Halfaya sono in corso combattimenti.

Unità aeree nostre e tedesche hanno effettuato ripetute azioni sulle retrovie avversarie, bombardando con particolare efficacia le postazioni di artiglieria e le attrezzature portuali di Tobruk.

Il nemico ha perduto 4 velivoli, dei quali due distrutti da batterie contraeree.

Nel Mediterraneo orientale un nostro ricognitore, incontrandosi con tre caccia avversari ne abbatté uno, riuscendo poi a disimpegnarsi.

Una incursione su Tripoli non ha avuto conseguenze; alcune bombe sono state sganciate su di un villaggio libico, causando due vittime.

L'aviazione italo-germanica ha intensificato le operazioni contro gli apparecchi bellici e gli aeroporti di Malta; alcuni apparecchi sono stati distrutti al suolo, varie esplosioni osservate; un deposito di munizioni, colpito in pieno, è stato fatto saltare in aria.

Ojačeno delovanje letalskih sil

Krajevni napadi na bojišču pri Agedabiji odbiti — Tobruk in Malta silovito bombardirana

Glavni stan Italijanskih Oboroženih Sil je objavil 4. januarja naslednje vojno poročilo:

Na fronti pri Agedabiji smo odbili krajevne napade in razpršili skupine oklopnih avtomobilov.

V Sollumu in Halfaji so se borbe razvlele.

Skupine naših in nemških letal so ponovno napadle zveze v sovražnem zaledju in posebno učinkovito bombardirale toplejske postojanke in pristaniške naprave v Tobruku. Sovražnik je izgubil štiri letala. Dve od teh sta bili sestreljeni od protiletalskih baterij.

Na vzhodnem Sredozemskem morju je neko naše izvidniško letalo srečalo tri sovražne lovce. Enega je sestrelilo, nato pa mu je uspelo otresti se ostalih dveh.

Pri nekem napadu na Tripoli ni bilo nikakih posledic. Nekaj bomb je bilo odvrženih na neko libijsko vas in so povzročile dve žrtvi.

Italijanska in nemška letala so v šelečji meri razvijala svoje napade na vojaške naprave in letališča na Malto. Nekaj letal je bilo uničenih na tleh. Opaženih je bilo več eksplozij. Neke skladišče streliva, ki je bilo zadeto v polno, je bilo vrženo v zrak.

Krajevne borbe na vzhodu

Bombe na Feodozijo in okolico Moskve — Letalski podvigi v severni Afriki — Ogromne izgube angleške mornarice

Iz Hitlerjevega glavnega stana, dne 4. jan. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje vojno poročilo:

Na južnem odseku vzhodnega bojišča so se borbe spriče hudega mraza omejele na krajevne izvidniške akcije in ovrhali ogejn topništva.

Na srednjem in severnem odseku bojišča so se sovražni napadi nadaljevali. V hudih borbah so bili deloma s protinapadi odbiti. Krajevni vdori so bili zapahnjeni.

Letalske sile ponoči in podnevi napadajo pristaniške naprave, ladje, kakor tudi letališča v Feodoziji. Več letal je bilo na tleh uničenih ali poškodovanih. V luči je bila z bomba zadeta neka majhna trgovinska ladja in se je potopila. Neke večje trgovinske ladje in neki plavajoči žerjav sta bila hudo poškodovana.

Pri drugih napadih s težicem v prostoru okrog Moskve so bile bombardirane kolone sovjetskih čet in vozil na pohodu, zbirajoči se oklopni avtomobili, kraji, železnice in letališča. Sovjetom so bile s tem prizadecane obširne izgube in materialna škoda. Na visokem severu je bila mornarska železniška proga z bombami večkrat prekinjena.

V severni Afriki obojestransko živahno izvidniško delovanje. Na področju okrog Agedabije so se izjalovili posamezni britanski napadi. Z bombami in letalskim orožjem so bila uspešno napadena poljska taborišča, lopa in kolone vozil. Nadalje so letala učinkovito napadla Tobruk. Na nekem letališču pri Bengaziju je mnogo bomb tresčilo med letala na vzletišču. Na morju pred Bengazijem je bil neki sovražni rušilec z bombami hudo poškodovan. Močne skupine bojnih in lovskih letal

so pri svojih napadih ponoči in podnevi povzročile hudo razdejavanje na britanskih letališčih na otoku Malto. V hangarjih in med letali so bombe povzročile velike požare in eksplozije.

Sovjetske letalske sile so izgubile v času od 27. decembra 1941 do 2. januarja 1942 98 letal. Od teh je bilo 72 sestreljenih v letalskih spopadih, 13 pa jih je sestrelilo protiletalsko topništvo. Ostala so bila razdejana na letališčih. V istem času je bilo izgubljenih na vzhodnem bojišču 12 nemških letal.

Tudi v decembru so bile britanski mornarici prizadecane hude izgube. Nemške pomorske in letalske vojske sile so potopile 3 križarke, 1 nosilko letal, 3 rušilce, 3 brze čolne, 1 topničarko in 1 podmornico. Poleg tega so deloma hudo poškodovale 6 križark, 5 rušilcev, 4 brze čolne, 1 minonosce, 2 stražni ladji in 2 podmornici.

V borbi proti britanski oskrbovalni plovbi je bilo potopljenih v decembru 1941 74 sovražnih tovornih ladij s skupno 257.200 br. reg. tonami. Od teh so podmornice potopile 23 ladij s 115.700 br. reg. tonami.

Vsi napadi odbiti

Berlin, 4. jan. s. V srednjem odseku vzhodne fronte so Sovjeti obnovili z znanimi silami in ob podpori oklopnih elementov svoje napade. Vsi ti napadi proti nemškim četam so bili zavrnjeni. Sovražnik je imel težke izgube. Operacije na tleh podpira krepko nemška aviacija, ki je bombardirala tudi zaledje, zlasti kontingente čet in železniške proge. Tudi na severnem odseku je bilo zračno orožje zelo delavno.

Mac Arthura spriče nezadržnega prodiranja japonskih čet pripravljale, da zapuste mesto. Domače prebivalstvo je brez zanimanja sledilo tem pripravam in si je celo želelo konca vojaških operacij in prihoda Japoncev. Med tem se je že izkazalo, da so japonska letala v Manili dejansko bombardirala skoraj samo vojaške objekte. Na več točkah v mestu še sedaj dvjajo požari. Američani so pred svojim odhodom pognali v zrak skladišča streliva in zaloge benecina. Življenje v mestu se polagoma že normalizira. Tramvajski promet se je obnovil. Med prebivalstvom ni nobenega znamenja panike. Med prvimi, ki so zapustili Manilo je bil severnoameriški visoki komisar, ki se je verjetno zatekel v trdnjavo na otoku Corregidor. Tokijski tisk zavrača trditve ameriškega vojnega ministra polkovnika Stimsona, češ da so se Američani umaknili iz Manile iz taktičnih razlogov. Očitno se nameravajo Zelinjene države izključno iz taktičnih razlogov umakniti z vsega Filipinskega otočja in s področja zapadnega Pacifiškega oceana.

Vojna na Daljnem vzhodu

Po zavzetju Manile se nadaljuje japonsko prodiranje na vseh bojiščih

Tokio, 4. jan. s. Manila je bila, kakor znano, zavzeta skoraj brez vsakega pomembnejšega incidenta, zato pa so japonske pomorske sile in oddelki na konnem z vsi silo prisiljeni na utrjeni otok Corregidor. Japonska izvidniška letala so ugotovila, da se skuša nasprotnik umakniti s prevoznimi ladjami, ki so se zbrale v manilskem zalivu. Zato so jih japonski bombniki takoj napadli in prizadecali so jim hudo škodo.

Glavni del japonskih sil je včeraj vkorakal v Manilo. V mestu pa bo ostal le manjši del japonskih čet. Ostale se bodo angažirale za nadaljnje operacije. Za red in mir bodo skrbeli oddelki japonske in filipinske policije.

Tokio, 4. jan. s. Prva poročila iz Manile opisujejo potek dogodkov v prvih 24 urah, odkar so Japonci zasedli Manilo. Filipinsko prebivalstvo je skupno s 1500 Japonci sprejelo japonske čete z vidnim veseljem. Glavno mesto nekdanjih severno ameriških posestev na Pacifiškem oceanu je preživljalo dneve hudih skrbi, ko so se sile generala

Posledice padca Manile
Rim, 4. jan. s. »Times« pravijo v svojem komentarju o zasedbi Manile, da se bo zaradi tega počinjal v Singapuru in na Sumatri znatno poslabšal. Japonci bodo lahko na Filipinih koncentrirali velike sile in prisilili na Singapuru tudi od zehoda. Če bi Japoncem uspelo skleniti verigo letalskih očišč okrog Singapuru od severnega dela Maleškega polotoka preko Sumatre do Manile, bi bile resno ogrožene prometne zveze med Rdečim morjem in Indijo ter Zedinjenimi državami.

Ameriško azijsko brodoge obkoljeno na Filipinih
Tokio, 4. jan. s. Kar se tiče obrambe Manile in njenega zaliva, opozarjajo v tujkah japonskih krogih, da je bil glavni del ameriškega vojnega brodogaja, ki je bilo določeno za obrambo Filipinskega otočja, razmešen na vojaškem oporišču Kavite ter v manilskem zalivu sploh. To tako zvano azijsko

Duce ie dal Stranki svoja navodila

Na sestanku nacionalnega direktorija je poročal Tajnik Stranke, nakar je Duce izdal svoja navodila za nadaljnje delo za dosego končne zmage

Rim, 4. jan. s. V Beneški palači se je včeraj dopoldne ob 11. sestel pod vodstvom Duceja nacionalni direktorij fašistične stranke.

Ob priletku se je tajnik Stranke Aldo Vidussoni podal Duceju naslednje poročilo:

Nacionalni direktorij se je zbral okrog vas na zgodovinski dan, ko se Črne srajce spominjajo velike zmage vaše revolucije. Sovražnik, ki ste ga Vi tedaj pregnali, se je zatekel iz Italije pod zaščito framasonstva, židovstva in boljševizma. Dolga leta je gojil svoje zlo sovražstvo in čakal na dan, da bi se maščeval. Sedaj se je spriče svojih nevihtev zvez postavil z orožjem proti nam. V Rusiji, Cirenaiiki, na kopnem, na morju in v zraku se naše slavne sile trdo in neprestano bore, doma pa narod, ki se zaveda borbe za svoje življenje in za svojo bodočnost, odločno vztraja in trdno veruje v Vas in zmago. V tem prepričanju in v tej veri Stranka pospešuje svoje delo pomnožuje svoje napore in si predvsem prizadeva, da bi bila v žrtvovanju svojih članov, v neumornem delu svojih vrstakov, v krvnih žrtvah svojih voditeljev narodu za vzgled. 1014 fašistič. vrstakov je padlo, 1414 je bilo ranjenih; med njimi 8680 je prostovoljcev, 960 je bilo odlikovanih za vojaške zasluge.

Duce! Potrjujem Vam, da sem nastopil svojo novo službo, kakor ste želeli. Tovarštvu v organizaciji Stranke se ni nič ustavilo. Vse se razvija in se bo razvijalo dalje po Vaših ukazih. Naš delovni program pa je ta: izpolniti Vaš ukaz, služiti z vsemi našimi silami in če bo treba, z našo krvjo stvari fašistične revolucije ter končnemu namenu, zmagi, Duce, dajte nam ukaz!

Duce je nato podal navodila za delo, ki ga bo moral opraviti nacionalni direktorij Stranke. Stranka bo še bolj pospešila svoje delo na vseh področjih in bo storila vse, da se italijanski narod še bolj strme v blok enotne volje in sile, tako da bo sposoben prestopiti sleherno preizkušnjo in da bo z neomajno voljo ter v neolčljivi zvezi s tovariši osi in trojnega pakta stremel po skupnem smotru, po zmagi v borbi, ki je sedaj svet že ločila v dva tabora in v kateri bosta odločni življenje in usoda italijanskega naroda. Duce je objubil, da bo še skrbneje sledil razvoju Stranke in je napovedal, da se bodo 10. januarja zbrali na sestanku pokrajinskih tajnikov iz Palermo, Adrigenta, Caltanissete, Catanije, Enne, Messine, Raguse, Siracuse, Trapanija, Cegliearia, Sassarija, Nuora, Catanzara, Cosenze, Reggio Calabrie, Potenze in Matero.

Velik govor grofa Ciana

na obletnico velikih fašističnih reform

Bologna, 4. jan. s. Zgodovinski datum 3. januarja, ko je Duce s svojim znamenitim govorom proti Aventinu objavil fašistične zakone, ki so bili početek velikih političnih, socialnih, gospodarskih in idealnih realizacij fašizma, se je obnovil danes Črnim srajcem in mladini GILa 10. legije s strani zunanjega ministra Gallazza Ciana, ki je prispeval v Bologna ob 14.20 in so ga sprejele na železniški postaji vse oblasti ter mestne hierarhije kakor tudi zaupnik nacionalnega socializma v Bologni dr. Lessing. Minister je po pozdravu oblasti izvršil pregled oddelka GILa in oboroženih sil, ki so mu izkazali počast. Nato je grof Ciano odšel v gledališče Medica, kjer se je ob navzočnosti vseh glavnih oblasti in hierarhij predstavnikov Stranke in množice fašistov ter članov GILa vršila ceremonija v spomin zgodovinskega dogodka. Prihod ministra, ki so ga spremljali veleporočnik Alfieri in glavne mestne oblasti na oder, v katerega oradju je stalo Ducejevo porspic z oznakami strankinih organizacij, je bil sprejet z navdušenimi akklamacijami Duceja.

Po pozdravu Duceju je grof Ciano prevzel besedo, spominjajoč se zgodovinskega govora, ki ga je Duce izrekel 3. januarja III. leta pred zbornico in ki je prevrnil vse fašizmu sovražne politične ostanke. Grof Ciano je imel svoj govor v ozračju vnete pozornosti in pritrjevanja s strani starejša in mladejša bolonskega fašizma. Grof Ciano je pričel ta govor s silnimi besedami, ki so šle zvestim 10. legije v srce, v junakem ozračju bolonskega skvadrima, ki je bil vedno sprednja straža vsake odločne akcije, in to od prvih bitk revolucije, kakor tudi v mračni aventinski dobi, ko si je združba liberalizma, socializma, demokracije in boljševizma za trenutek utvarjala, da bo mogla fašizmu dati milostni udarec.

3. januarja 1925 je silni Ducejev govor, ki je v trenutku očistil ozračje in prinesel v korumpirana sredstva politične intrige neodoljivo jih revolucionarne resnice, pomenil datum smrti demoliberalnega režima. Ta dan se je rodila fašistična država. Zaprčelo se je tedaj ustvarjanje novega nacionalnega reda, v katerega je fašistična revolucija vnesla istočolko miselne izvirnosti, koškor velikodušnosti in dejanju. Tisti, je delal grof Ciano, ki so leta in leta v tujini brizgali svoj nepotrebnih strup proti fašistični revoluciji, se niso zavedali niti naimani, kaj je bilo naše delo, in bi bili storili boljše zlasti pa za same sebe, če bi se potrudili, da bi nas bolj spoznali in razumeli. Na račun tega nerazumevanja gre vsaj večji del dogodkov, ki so se zgodili potem v mednarodnem življenju; tej trajni duševni leno-

bi moč in ljudstev, ki so bila zaprta v okorele formule, se moramo zahvaliti za novo in strašno razdelitev človeštva. Grof Ciano se je spominjal neprestanih naporov ki jih je delala Italija navzlic temu slepemu nerazumevanju, da bi rešila ogroženo evropsko solidarnost. Duce je bil, ki je v davnih časih kot prvi opozoril na nevarnost. Duce je bil, ki je kcepil velikiodušni predlog pakta štirih velisil, toda vsi naši poskusi, da bi ustvarili temelje resničnega mednarodnega sodelovanja, so bili sistematično zavrnjeni, kakor so nam zanikavali našo pravico do bodočnosti, ko je Italija stopila na plan, da si na afriških tleh osvoji tisto mesto, ki ga ji je zanikavala lakomnost njenih starih zaveznikov.

In ko smo po čudoviti zmagi italijanskega ljudstva poskušali še enkrat, da postavimo na temelj sporazuma življenjski ter neodoljivi problem naše varnosti in Sredozemlju in naših komunikacij z oceani, so nam naši nasprotniki še enkrat postregli z nevero in nesramnostjo. Imamo dokaze, je izjavil kategorično grof Ciano, neovrgljive dokaze, ki se bodo ob svojem času točno objavili, da je Anglija, medtem ko se je pogajala z nami in predlagala razne gentleman-agremane, ustvarjala zarote s svojimi slugami v Atenah in Beogradu ter pripravljala v temi zaroto, ki naj bi zvezala fašistično Italijo v njenem lastnem rimskem morju. Zahvaliti se moramo hladni in viharni odločnosti Duceja, če so se balkanska bodala zlomila, preden bi nam mogla zadati sunek v naš hrbet.

Po Italiji je prišla na vrsto Španija, kjer je Italija še enkrat, ne da bi hlenela po dobičku in osvojitvah pretekla velikodušno na pomoč, da bi rešila evropsko civilizacijo, ki jo je ogražal boljševizem. Na krvavih bojnih poljih Španije se je brez vsakega mrzlega diplomatskega dokumenta ustvarila morala in tovariška slova med Italijo in narodno-socialistično Nemčijo, ki je istotako pritekla v boj proti boljševiški nesramnosti. Mussolini je bil tedaj že večkrat izgovoril s glasom razuma, da ni mogoče za trajno pritiskati nemško ljudstvo, ki je pod vodstvom svojega velikega vodje našo pot do narodne obnove.

Zaman je, pravi grof Ciano, če se raziskovalci arhivov vprašujejo, dali je odgovornost za vojno v tem ali onem dogodku, ali če skušajo dokazati, da je bil mir kompromitiran, navzlic vsem bolj ali manj bolnim naporom, ki so jih v zadnji uri napravili njihovi srednjevrstni politični možje. Vojna ni bila nikoli posledica poedine epizode, temveč je posledje celega sistema. Krivci so že jasno določeni v mišljenju množ in ljudstev dobre volje. Ko bo prišlo do zgodovinskega procesa zavoljo odgovor-

nosti, Italija ne bo sedela na klopi obtovencev, marveč bo nastopila kot tožitelj.

Grof Ciano je zaključil svoj govor z učinkovitim prikazom borbe, ki jo vodijo danes Italija, Nemčija in zavezniški narodi proti starim sovražnikom, med katerimi je na prvem mestu tisti boljševizem, ki je njegova dokončna izločitev temeljni pogoj, če hočemo ohraniti našo tradicionalno last, naše hiše, naše družine, naše cerkve. Tisti, ki bodo uničili Kremelj, bodo rešili svetovno civilizacijo. V tem pogledu ni mogoča nobena iluzija, niti ne za Angleže in Američane, kajti če bi moral boljševizem zmagati, bi jih same hitro prevrnil.

Z zvenečim glasom, iz katerega je prešel drhtiljaj ganjenosti v vse navzoče, je grof Ciano naslovil pozdrav nemškimi tovarišem, ki vodijo borbo s toliko hladnim in odličnim pogumom, dalje finskiim, madžarskim, rumunskim, slovaškim, hrvaškimi tovarišem in prostovoljcem španske modre legije. Poseben pozdrav je naslovil na novega slavnega bojnega tovariša Japonsko, ki združuje s popolno materialno pripravo silo svojega tradicionalnega požrtvovalnega duha. Naposled je se spominjal s posebno ganjenostjo junaških bojevnikov, ki z breznegovno udanostjo pišejo vsak dan strani nadčloveške hrabrosti pod vodstvom Duceja in v imenu Kralja-Vojaka, ki ga je 42 let vladanja spremenoil v simbol vsake civilne in vojaške čednosti rodu. Italijansko ljudstvo, je zaključil grof Ciano gleda z vedrim očesom v bodočnost. Vemo, da bo boj, ki nas čaka, še dolg in trd, vemo, da je sovražnik močan in odločen. Odgovarjamo samo, da bomo mi še močnejši in še odločnejši od njega. A v tem zgodovinskem datumu imamo v srцу gotovost, da bo zmagala ovcnala z lovrom svete znake fašistične revolucije v večnem Rimu.

Besede grofa Ciana je poslušala ogromna množica in gledališče in preko zvočnikov na trgih z največjo pozornostjo, ter so jih na najbolj važnih mestih podrtavale navdušene akklamacije Duceju, akklamacije, ki so se podaljšale ob koncu govora.

Nato se je grof Ciano podal v palačo D'Accursio, kjer je v posvetovalnici ob navzočnosti vdove počastil spomin Giulia Giordania in položil šopek cvetic na kraj, ki je gledal mučenikovo žrtve. Med tem se je na trgu spopaj zbrala velikanska množica Črnih srajc, ki so priredile vneto manifestacijo najneposrednejšemu sodelavcu Duceja. Akklamacije so postale še bolj viharne, ko se je grof Ciano prikazal na balkonu, odgovoril na nje in zapovedal pozdrav Duceju. Iz palače d'Accursio se je minister potem podal v vladno palačo, kjer se je pomudil v razgovoru z načelnikom province. Po tem obisku je odšel grof Ciano v sedež federacije fašistov, kjer so bili zbrani vsi vodje in federalni direktorji fašistov, zaupnice ženskih fašistov in zaupniki okrajnih skupin, ki so mu izrazili toplo počast in ki jim je minister naslovil vzpodbudne besede za njihovo nadaljnje delo.

Proslava v Ljubljani

Ljubljana, 4. januarja s. V prisotnosti zastopnikov oblasti in fašističnih vrstakov so tudi v Ljubljani na posebnem zborovanju svečano proslavili zgodovinski govor, ki ga je imel Duce 3. januarja leta 1925. V dvorani Vlade palače, ki so jo napolnile Črne srajce, je Zvezni podtajnik Gatti z vzhvalnimi besedami obeležil velik govor, ki je bil odločilnega pomena za bodočnost Italije. Med ovacijami prisotnih je izrazil neomajno vero v zmagov. Zborovanje se je pričelo in zaključilo s pozdravom Duceju in s petjem »Giovinezze«

Imenovanja

Rim, 4. jan. s. Ker je bil nacionalni svetnik Carlo Pareschi imenovan za kmetijskega ministra, je Duce imenoval kot njegovega naslednika za predsednika fašistične kmetijske konfederacije dr. Hektorja Fratara. Za predsednika fašistične kreditne in zavarovalne konfederacije je bil namesto G. B. Ferraria imenovan nacionalni svetnik Mario d'Harvet. Nacionalni svetnik Edvard Morroni pa je prevzel predsedstvo zveze italijanskih kmetijskih združ.

Filipinska vlada se je preselila v Avstralijo

Lisbona, 4. jan. s. Potrjujejo, da se bo filipinska vlada preselila v Avstralijo. Zdi se, da je Sydney namenjen, da postane drugi London in da bo zatočišče vseh prevrnjenih azijskih vlad, ki bodo polagoma nehale funkcionirati.

Boji na Kitajskem

Tokio, 4. jan. s. Iz uradnega vira poročajo, da so japonske sile v nadaljevanju svoje akcije proti silam Cungkinga zasedle Cangaš v Hunanu Obkolile so Cangaš in nadaljujejo svoj pohod na vzhodu province Centkjang. Med tem se nadaljuje srdita bombardiranja Lungcova. Sovražne sile, ki se umikajo na jugu Kuantana, bombardirajo japonsko letalstvo. Japonske kolone so na svojem pohodu srečale Indijce, Kitajce in Malajce, ki iz Sedanggorja bežijo v Džohur, kjer vlada kaže popolna anarhija, ker so v glavnih krajih pričele ropati

Položaj na Malaji

Tokio, 4. jan. s. Zadnje vesti z Malajskega polotoka kažejo, da se angleške čete po padcu Kuantana v neredu umikajo proti jugu. Japonsko letalstvo jih zasleduje in neprestano napada. Tisoči kitajskih, malajskih in indijskih beguncev so že prešli na japonsko stran. Begunci pripovedujejo, da v južnem delu Malajskega polotoka med vojaštvom ni mnogo discipline. Po mestih so se pojavile roparske tolpe in policijske oblasti si zaman prizadevajo, da bi obnovile red.

Kulturna razgibanost v Novem mestu

Novo mesto, 2. januarja. Že dolga leta ni bilo kulturno življenje v dolenski metropoli tako razgibano kakor lani in so posebno kulturne prireditve v drugem polletju daleko prekosile vse podobne prireditve v preteklih letih. V splošnem lahko trdimo, da je minulo leto v pogledu kulturnega življenja predstavljalo vreden mejnik za vse bodoče kulturno delovanje dolenske metropole.

V prvih mesecih minulega leta so bili posebno delavni dramski odseki novomeških društev, ki so uprizorili nekaj prav dobro uspešnih predstav, med katerimi je bila posebno šurekova »Pesem s ceste« odlično izvedena. Večina ostalih prireditev novomeških društev pa je vsebinsko in igralsko zaostajala za povprečno umetniško stopnjo in je posebno izbira mnogih del bila ponesrečena. Pomemben preobrat so zatorej prinesla gostovanja Narodnega gledališča. Ljubljanski umetniki so se predstavili z odlično izvedbo pretresljive Knittlove drame »Via mala«, kateri so nato sledile vprizoritve Scheinpflugove »Okenea« Benedettijevih »Rdečih rož« in šurekove »Pesem s ceste«. Ta gostovanja so z njih mojštrsko izvedbo prinesla popolnoma novo življenje na novomeški oder in ponovno dvignila v dolenski metropoli zanimanje za gledališko umetnost, saj so se na novomeških deskah pojavila sama znana umetniška imena J. Kovčič, Malec, Kosič, Nakrst, Košta, Kraljeva, Danilova, Starčeva, Rasbergerjeva itd. H koncu leta pa so obiskale Novo mesto še kar štiri vesele italijanske družine, ki so privedle humoristične večere. Dočim sta Danilo-Povhétova in Ključeva družina razočarali, je gostovanje Podkrajškovega »Veselega teatra« prineslo mnogo pristranskega domačega humora in doseglo pri sicer kritičnem novomeškem občinstvu prodoren uspeh.

Izredno razgibano je bilo tudi glasbeno življenje. V začetku leta je bil pod umetniškim vodstvom pianistke Edite Logarjeve večer instrumentalne in vokalne glasbe, na katerem se je poleg nekoliko domačih solistov predstavilo občinstvu tudi nekoliko naših mladičkov. Sredi marca se tudi štiri gimnazijske prireditve zanimiv in lepo uspeš glasbeni večer, v avgustu pa je sledil v prireditvi novomeškega salonskega orkestra velik koncert orkestralne, instrumentalne in vokalne glasbe, na katerem je poleg domačih solistov se. Kalanove in gđ. Logarjeve nastopil italijanski violonist Saletti. Že čez mesec dni pa je sledil pod vodstvom prof. Matije Tomca lepo uspešni koncert. V oktobru je bila produkcija koncertov novomeške Glasbene šole. To kazala izreden napredek novomeške glasbenega naraščanja in je prvič predstavila javnosti novi zbor malih harmonikarjev. Razen teh domačih glasbenih prireditev so bili še koncert tenorista Lukmana in dva operna in baletna večera, na katerih so nastopili dirigent dr. Švara, Mila Kozarjeva in plesni par Erna Moharjeva in Boris Pilato, ki so pred razprodano dvorano želi uspeh. Pohvale vredni so tudi promenačni koncerti vojaške godbe, ki so večkrat iznenadili ljubitelje glasbe s pravim umetniškim snovdom.

Začetek leta je bil tudi prav bogat na predavanjih. Največ predavanj je privedlo novo osnovano Muzejsko društvo. Med predavatelji moramo posebno omeniti gg. prof. Janka Jarca, Božidarja Jarka, prof. Joža Gregoriča, univ. prof. dr. Frana Mesensela in univ. prof. dr. Milka Kosa, ki so vsa svoja predavanja posvetili lepotam in zanimivostim dolenske metropole in njeni krasim in zgodovinsko tako bogati okolici. Najzanimivejša je bilo predavanje Božidarja Jarka, ki je tudi predaval svoj barvasti film o predlanskem metliškem festivalu; v filmu se zrcalijo pester lepote Dolenskega s krasnimi nošami in bogato folkloro. Tudi predavanja dr. Hešiča o Gričiji, ravnateljca Dolence o muslimanih in dr. Šmida o vzgojslovju so pripomogla k dvigu kulturne stopnje Novega mesta.

Izreden kulturni doprimek je bila ustanovitev Muzejskega društva: že prej je bila vrsta izredno važnih lokalno zgodovinskih predavanj. Z ustanovitvijo društva je bilo ustrezno davni želji Novomeščanov, da bi se organizacija, ki bo skrbela za smotno raziskovanje krajevnih zgodovine ter bo ustanovila in vodila krajevni muzej. Novo društvo si je že v prvem letu pridobilo zašuge za izkop zgodovinsko pomembnih predmetov iz ilirsko-keltške dobe v Kandiji. Prav marljivo so v prvih mesecih delovali tudi ostala novomeška društva in v drugem polletju pa sta se posebno Rdeči križ in Dišajska kuhinja izkazali v dobrodelnosti. Prvič po daljših letih je bilo v Novem mestu umetnostna razstava. Številna dela je razstavil novomeški rojak Vladimir Brečič, vendar so njegova kiparska in slikarska dela vzbudila med prebivalstvom prav veliko zanimanje. Čeravno je posebnost nekoliko kiparskih del bilo prav dobrih in so res zaslužila večje zanimanje. Tudi trije literarni večeri so bili novost za Novo mesto, zato je bil žal bolj pihel obisk. Najprej je obiskal dvakrat zaporedoma Novo mesto Cvetko Golar, nakar je v decembru

prišel še Narte Velikonja. Edino drugi literarni večer Cvetka Golarja je bil bolj obiskan in je res škoda, da so novomeški kulturni krogi pokazali tako malo zanimanja za take prireditve. Golarjeva in Velikonjeva dela so poleg pesnikov samih recitirali Vlačaj Držaj, Meta Pugljeva, Elvira Kraljeva in Pavle Kovčič.

Tako je torej bila v minulem letu v dolenski metropoli vrsta uspešnih kulturnih prireditev. Slaba stran naše kulturne kronike pa je, da je zaspalo delo domačih društev in je bilo Novo mesto navezano edine na gostovanja ljubljanskih umetnikov. To dokazuje, da je z iztekom v glasbenih krogih še vse premalo idealnih in požrtvovalnih

ljudi, ki so pripravljali orati kulturno ledino na Dolenskem. Tudi med posebniki kulturnih prireditev pogrešamo stalno množico izobraženih in pridobitnih in posebej z malimi izjemami te prireditve je uradniki, nameščenci, obrtniki in dljaki, ki morajo za obisk teh pogosto šteti poslednji denar. Dolžnost izobraženstva in pridobitnih krogov naj bo, da posvečajo več pozornosti kulturnim prireditvam, da s svojo navzočnostjo nudijo gromotno pomoč in dajejo idealnim novomeškim kulturnim delavcem s svojo navzočnostjo vsaj skromno priznanje in nove pobude za nadaljnje kulturno delo.

Umrljivost med Slovenci

Prvo »tablico umrljivosti slovenskega ljudstva«, in sicer za dobo 1931—1933, je sestavil na podlagi podatkov bivše jugoslovanske državne statistike Ivo L. Š. aktuar Zavoda za socialno zavarovanje Ljubljanske pokrajine. Podatki tablice umrljivosti še niso definitivni, kakor avtor sam v besedilu naglašava, vendar so že provizorni rezultati v toliko zanimivi, da velja o njih nekaj spregovoriti.

Med drugim nam tablica pove, koliko ljudi od 100.000 živih novorojenčkov dočaka posamezne starosti. Ker je Ljubljanska pokrajina del Kraljevine Italije, bomo podatke prve tablice umrljivosti slovenskega ljudstva 1931—1933 primerjali s podatki zadnje italijanske tablice umrljivosti, ki se nanaša skoraj na isto obdobje, to je na čas 1930—1932:

Starost	Slovenec 1931—1933	Italijan 1930—1932	Slovenke 1931—1933	Italijanke 1930—1932
0	100.000	100.000	100.000	100.000
10	79.312	81.738	82.436	83.019
20	77.121	79.669	80.514	80.908
30	72.738	76.317	77.125	77.478
40	67.986	72.396	72.711	73.860
50	61.324	66.884	67.286	69.332
60	51.156	57.683	58.731	61.803
70	35.036	41.175	41.750	46.455
80	12.685	16.707	16.155	20.517
90	1.081	1.732	1.627	2.579
100	4	16	95	39

Iz teh števil vidimo v splošnem, da je umrljivost Slovencev in Slovenk nekoliko večja od umrljivosti Italijanov oziroma Italijank, vendar je razlika pri ženskah do 30. leta starosti minimalna. Razlikam v najvišjih starostih, predvsem v starosti 100 let, ne moremo pripisovati prevelikega pomena, če zaradi samega majhnega števila statističnih opazovanj, pa tudi zaradi tega ne, ker slovenska tablica umrljivosti še ni definitivna. V njej je treba še izločiti slučajnosti s pomočjo posebne računske operacije, ki se imenuje izravnavanje.

Od raznih zanimivosti tablice umrljivosti omenimo v naslednjem samo še tak imenovano srednje trajanje človeškega življenja, ki je izračunano za posamezne starosti. Pod srednjim trajanjem človeškega življenja razumevamo število let, ki o padejo v povprečnosti na posameznika. Te povprečne seveda ne veljajo za vsako posamezno osebo, ker nihče ne ve ne ure ne dneva, kdaj bo umrl. Posamezna oseba lahko živi dalje, lahko pa tudi manj, vendar tako, da vse osebe v povprečnosti živijo ravno toliko let, kakor je to v tabeli označeno.

Starost	Slovenec	Italijan	Slovenke	Italijanke
0	50,1 let	53,8 let	54,2 let	56, let
10	52,8	55,5	55,4	57,2
20	44,2	46,8	46,6	48,5
30	36,5	38,6	38,4	40,4
40	28,7	30,4	30,4	32,1
50	21,2	22,5	22,5	23,9
60	14,4	15,2	14,9	16,1
70	8,5	9,1	8,8	9,6
80	4,5	4,9	4,8	5,2
90	2,3	2,6	2,9	2,8
100	0,5	1,6	0,5	1,8

Decimalko v gornji tabeli pomenijo desetinske leta, katere je lahko spremeniti v mesece. Glede primerjave v najvišjih starostih velja isto, kar smo zgoraj omenili. V splošnem je trajanje človeškega življenja v Italiji za približno dve leti daljše tako pri moških kakor pri ženskah. Najbrž ne bo vzrok temu dejstvu samo podnebje in podobno, temveč tudi naprednejša socialna zakonodaja, saj je znano, da znašajo socialne datjave v Italiji trenutno že kakih 40% od zavarovane mezd, od katerih pa plača delavec le nezaten del. Prispevki Zavoda za socialno zavarovanje Ljubljanske pokrajine za vse panoge, to je za bolezen, invalidnost, nezgolo, brezposelnost, Delavsko zvezo in inspekcijo dela, pa znašajo samo 14% zavarovane mezd, od katerih nosi polovico, to je 7% zavarovane mezd, delavec sam.

Poleg umrljivosti najdemo v citiranem delu tudi razne zanimive podatke o rojstvu

Slovencev. Od 1.000 živih porodov odpa: povprečno 514 na dečke in ostane 486 na deklice. Prevladujejo torej dečki, vendar je umrljivost dečkov neprimerno večja že med porodom samim, tako da imamo povprečno med 1.000 prebivalci Slovenije 482 moških in 518 žensk. Nezakonskih otrok je povprečno 10%. Umrljivost nezakonskih otrok je že med porodom do kakih 50% večja kot umrljivost zakonskih otrok.

Število porodov v posameznih mesecih se mnogo ne spreminja, vendar je opaziti, da imamo v začetku vsakega leta nekoliko več porodov kot v ostalih mesecih, kakor je razvidno z naše slike. Največ porodov, oziroma novorojenčkov imamo v mesecu januarju, najmanj pa v juniju in decembru. Podobne ugotovitve o vplivu letnih časov na porode dobimo tudi v inozemstvu. Poseben zadevni članek je objavil g. Braun v berlinski reviji »Blätter für Versicherungsmathematik« v junjski številki 1941.

Zvestoba zemlje

Nekoč je živel gospodar, ki je močno ljubil svojo grudo. Govorilo se je, da je precej premožen, kar pa je on stalno zanikal in se branil takega slovesa. Dobrih rok je bil in šolarji ter reveži so bili dnevno delci njegove dobrote.

Imel je tudi dokaj zemlje. Zanimivo ga je bilo videti, kako svečano je hodil po njej, jo ogovarjal in skrbel zanjo, da ji ni ničesar manjkalo. Vsaka trta njegovega krasnega vinograda, vsako drevo njegovih nasadov, vsaka rastlina njegovih polja je bila zdaj živo bitje, s katerimi se je v duhu in tudi z besedami pogovarjal o njihovih potrebah in tegobah. Če se je pokazala kak bolezn na tej ali oni, zajedalci ali poškodbe nevihte, jih je skrbno pregledoval in negoval ko mati bolno dete ali skrbni in vestni zdravnik svojega bolnika. Predvsem je skrbel za slabotne, da so se mogle razvijati in okrepti. Ker so pa med rastlinami ravno taki lepuhi ko med ljudmi, se je z njimi kregal in jih često kaznoval s tem, da jih je mučil in na njih mesto postavil pridnejše in rodnejše. Če našega moža imenujemo Jernej, mu moramo priznati, da je hudo sovražil vse lenuhe, pa naj so bili le-ti med rastlinami, živalmi ali ljudmi.

Vse, kar je dobro oskrbovano, je večinoma pošteno in dobro. Ni torej čudno, da se je njemu izkazala zemlja, zlasti pa njegov vinograd hvaležna. Vse, kar je on chdeloval in oskrboval, je bilo čez mero rodno, lepo in bogato.

Nekoga leta se mu je njegov vinograd bogato odrezal. Dal mu je na hektar površine 110 hektolitrov vina. Tega čudežno visokega pridelka so mu zavidali vsi. Strokovnjaki pa so skimali z glavami, da je to nemogoče, če pa je mogoče, je to rop na trti in zemlji pobavišili, da se rastlina in zemlja ne da oropati, temveč samo človek, medtem ko sta oni samo hvaležni onemu, ki zanju trpi in skrbi.

Naš gospodar Jernej pa je bil ponosen in srečen nad priznanjem, ki mu ga je dala njegova zemlja. Tudi svojim delavcem je bil hvaležen in za Martinovo je vse povabil, da počastijo dobrotno naravo in vidijo tudi uspeh svojega dela. Nametil se je, da naj bodo tudi njegovi sodelavci — dnmiraji deležni obile dobrote, ki jo je njemu narava naklonila.

Debel prašček in številne kokoši so morale smrt storiti v ta namen. Potice, klobase in narezki so krasili dolgo mizo poleg trebusastih steklenic. Godec je vlekli harmoniko za ples in spremljal veselo petje vinogradniških skrbnikov. V veselju je rajal zbor do konca.

Praden pa je padel mrak, je dvignil tudi gospodar Jernej svoj kozarec, se zahvalil svojim pomočnikom za storjeno delo in končal: »Dobra je naša zemlja, ki nas ljubi, če ljubimo mi njo in če ji damo to, kar ona potrebuje in kar ji gre. Ljubi svojo zemljo in skrbi zanjo, potem bo tudi ona ljubila in skrbela za tebe. Kdor svoje zemlje ne ljubi, tudi ni vreden da jo ima.«

si, kakor da mu je glavna briga tista kepa v roki.

»Toda, zakaj? Najbrž več kot za pisanu frnikulo?«

»Nato zopet zaživža skozi zrak in sedaj useka ne daleč za nami!«

»Dzigitte - dzigitte - dzigitte - dzigitte - dzigitte.« pojeva hitro popevko, ki je še danes ne znam povsem, čeprav me jo je Boris vedno učil in se mi smejal, ko je zamešaval v besedah »a« za »u« ali »e«.

»... bum« dopolniva oba hkrati, ko useka granata menda nekje na levi.

»Tisti dolgin poje še vedno napačno!« se skuša smejati Rado izza grma. »Sicer pa bosta imela kmalu dcigitte - dzigitte - bum...«

In mislim na dom, na mater in na očeta kako bosta jokala! Dekleta nimam, na katero bi mislil; in vprav zaradi tega mi je še težje umreti. Res, lahko bi mislil na tisto Tatjano, s katero sva si bila več letih dobra, toda nimam pravice; zdaj mi nisi nanjo bogvekje dobrovoljec, pravist Sibe, če ne leži že ob zidu ali pod zemljo. Mogoče tudi on čaka zdajle smrti in ogleduje svetlozato glavo na sliki, ki jo nosi s seboj, zato bi bilo grdo in celo zločin, če bi ga varal zdajle, v takih trenutkih.

Potem bi lahko mislil na ono deklet iz Zaščite, ki ima s srebrom vokvirjene na-

Ustanovitev čebelarke plemenilne postaje

Dolenski čebelarji so se zbrali na Grmu

Novo mesto, 2. januarja. Kmetijski oddelek Visokega Komisarjata je sklical za 30. decembra ob pol 11. na kmetijski šoli na Grmu pri Novem mestu sestanek, na katerega je povabil dolenske čebelarje, člane marljivih čebelarskih združenj. Sestanka so se udeležili poleg kmetijskega referenta Visokega Komisarjata tudi zastopnika Slovenskega čebelarskega društva gg. Bukovec in Kobal.

Na važnem sestanku so se obravnavala vprašanja o ustanovitvi, ureditvi in oskrbovanju plemenilne postaje za vzgojo matic. Plemenilnih postaj za vzgojo matic, ki je važen pogoj za napredek slovenskega čebelarstva, je bilo v bivši Sloveniji že nekaj, toda na Dolenskem, ki je za razvoj in napredek našega čebelarstva zelo pomembna, do sedaj še ni bilo nobene. Za ustanovitev plemenilne postaje bo prispeval Visoki Komisarjat, ki se zelo zanima za napredek našega čebelarstva in rad ustreza in podpira akcije Slovenskega čebelarskega društva. 12.000 lir in ravno tolikšno vsoto bo

dalo tudi čebelarsko društvo. S tem je ureditev plemenilne postaje zagotovljena.

Na sestanku se je povelila naloga vnetemu čebelarju in šolskemu upravitelju v Crncmlju g. Martelancu, da oskrbi primeren prostor na Gorjancih ali kje nad Semečcem. Pet kilometrov okoli plemenilne postaje ne sme biti nobenih čebel. G. Martelancu bo tudi poverjeno oskrbovanje plemenilne postaje. Da bo mogoče to važno delo upravljati, se mu bo izposloval pri Visokem Komisarjatu potrební dopust.

Plemenilna postaja za vzgojo matic bo važnega pomena za dolensko čebelarstvo, ki je že v lepem razvoju. Z njo bo došla Dolenska enotno čebelno plemo svik, ki so za naše razmere najboljšje. Ko bo postaja urejena in bo vršila svojo važno nalogo, bi kazalo po strokovnjakih pregledati vse čebelne družine in ugotoviti, v koliko goje dolenski čebelarji čisto svojo pasmo in v koliko bi bilo potrebno nadomestiti čisto pasmo svik Dolenski čebelarji pozdravljajo ureditev plemenilne postaje.

Rdeči križ poroča

Rodbina Sunara iz Ljubljane je darovala v počastitev spomina svoje poslovodke pok. gđ. Fani Križničeve, Rdečemu križu, sekciji za socialno pomoč, 200 lir. V isti namen so darovali: ga. Julka Silihova iz Ljubljane v počastitev spomina pok. g. Josipine Tomšetove 100 lir, rodbini Meden-Prebil namesto cvetja na grob pok. Viktorja Medena 100 lir, rodbina Lilleg namesto cvetja na grob pok. Viktorja Medena 100 lir, rodbina Veter namesto venca na grob pok. Viktorja Medena 100 lir, gospod dr. Ivan Pintar z rodbino v počastitev spomina pok. g. Josipine Tomšetove plem. Sanskidol 100 lir, gospod dr. Ivan Pintar z rodbino je daroval mesto cvetja na grob pok. g. Viktorja Medena Rdečemu križu, sekciji za socialno pomoč 100 lir, gospod Čuden Franjo, veterinar, Dragomer 20, p. Brezovica je daroval v časten spomin preminulega g. Karla Lušičkega Rdečemu križu, sekciji za socialno pomoč 100 lir, Ga. Nada, Miljena in Marjan Medvešek so darovali mesto cvetja na grob pok. prof. Rudolfa Lavrenčiču Rdečemu križu, sekciji za socialno pomoč 60 lir, ga. Jelka dr. Bartlova in inž. Vladi Stare v počastitev spomina pok. g. Viktorja Medena 300 lir, nameščenci in zdravnik Zavoda za socialno zavarovanje Ljubljanske pokrajine v Ljubljani v počastitev spomina blagopokojnega ravnatelja dr. dr. Jože Bohinjca 425 lir, g. D. I. C. Oblat, v spomin Viktorja Medena pokrajinskemu odboru Rdečega križa 100 lir. Iskrena hvala!

Rdečemu Križu, oddelku za oblačila, Copena ulica 1, so darovali rajbeno obleko, perilo in obutev: ga. Boh g. Vida Rudolf, ga. Ahčinova, ga. Iva Novak, gđ. Smiljana Baebler, ga. Milena Franke, g. Jože Klanjšek, družina Lorant, g. Schutichen, župni urad. Prečna pri Novem mestu, g. Bogdan Pestotnik, učenci II. razreda deške vadišnice državnega učiteljskega v Ljubljani, g. Oto Lorant, župni urad Turjak, g. Stanko Gorec, ga. Kristina Lovše, g. dr. Pajnič, ga. Perne, ga. Karba in pet neimenovanih. — Poleg stare obleke sta darovala župni urad. Perčna 53 lir in župni urad Turjak 293 lir. Vsem plemenitim darovalcem najskrenejša hvala!

Iz Goriške pokrajine

Lepa svečanost Verdiju v spomin. V petek je bila v Verdijevem gledališču v Gorici prisrčna svečanost za 40 letnico smrti velikega italijanskega skladatelja, po katerem nosi gledališče svoje ime. Gledališče je bilo nabito polno, navzočci so bili tudi najodličnejši predstavniki oblasti in javnega življenja. Spominski govor je izmel maestro Alberto Ghislanzoni, ki je izbrnel prikazal čudovito življenje izrednega človeka in umetnika. Velik uspeh je dosegel koncertni del večera, na katerem so izvajali sama Verdijeva dela.

Požar v Dolenjem. V eni zadnjih noči so začele pri hiši posestnika Ivana Markovića v Dolenjem gorati lesene stopnice, ki drže k shrambi sena. Ogenj se je naglo razširil po poslopju ter uničil 550 stotov krme v vrednosti okrog 15.000 lir.

Pobratimstvo

Je skoraj na dnevnem redu, da sta se dva znanca, drug drugega tako privadila, da je med njima nastala skoraj neločljiva vez. V takem primeru se navadno zgodi: da se pri prvi priliki eden od njiju spomni in ponudi drugemu »pobratimstvo«. Pa se je pripetilo tudi tole:

Zahajala sta redno vsak večer v gostilno. Sedela sta vedno drug poleg drugega in si vedela mnogo povedati bodisi iz preteklih časov, ali pa sta obravnavala tekoče dnevne dogodiljaje. — Nekoč pa prvi prvi med njima: »Veste kaj, dolgo se že poznavata. rada se imava, saj sva si postala skoraj ne-

očnike in sem ji že pri odhodu odpustil zaradi zamere pri koščku pomaranče.

Seveda, predvsem sem še dolžan misliti na čemerno svetlolasko, ki mi je pripela pri slovesu na prvi sopek. Saj je čisto res, da sem se z njo lahko pogovarjal le o stvareh, za kakršne se zanimajo s skrbmi in veseljem je zgrbljeni zakonci: O ptičih in vevericah v Tivoliju, ki jih hodi krmit, o njenih nečakih, ki jih hodijo pestovat v Rožno dolino, potem o dragljivi na trgu in o slabih in dobrih jedeh; poljubila se še nisva nikoli. Kljub vsemu temu pa mi odleže, ker sem prepričan, da misli — mogoče še ravno zdajle — tudi ona name; sploh vsi ljudje smo ob takih prilikah veseli.

Spet zaživža skozi zrak in po živžgu presodim, da bo zdajle po nas.

»Zdaj je konec!« si mislim ravnodušno in kar pripravljam se na smrt.

In tedaj useka tik za nami, tako da pada skroneča prst okoli nas in po suhem, šumečem listju.

To je zadnjič; potem topništvo utihne in mi se dvignemo.

Kmalu bo postalo hladno, zakaj sonce je že zašlo. Tam zadal na levi se je obzore na široko pordečilo. Una pa se zdi kot gladko vžugastno steklo.

Oddahnemo si in smo veseli: mladi ljudje še živijo. Jekla iz topov se okoli nas le odplesala smrtno kolo.

razdružna prijateljca, pričniva se »stikatie.« — Drugi pa mu odgovori: »Ne! — Nočem, da bi mi prav kmalu rekli: osel, bik, telek.« Razumljivo je, da je bila s tem njiju prijateljstva vez tako zrahljana, da nista nič več čutila potrebe, zahajati v gostilno skupaj, in efekt je bil ta da sta oba izostala iz gostilne, gostinčar pa je imel pri tem le škodo.

V drugem primeru pa sta se znanca pobratila, a ne za dolgo. Še prvi večer je eden od njiju postal proti drugemu rodat, da, celo sirov, da poprej nikakor ni bilo pričakovati kaj takega. — Porabil je prvi, prišlo in je svojega prijatelja naglal z »oslom, tepcem« in še polno drugih pridevnikov je uporabljal. — To seveda užaljenemu nikakor ni bilo všeč, zato se je obrnil proti njemu in dejal: »Torej, zato ste zvali bratovščino, da me zdaj pri najmanjši priliki napadate, mi dajete nespodobne priimke in me žalite do skrajnosti? Preklicujem pobratimstvo in prepovem, da bi me sploh še kdaj nagovorili!«

Tudi ta dva sta se razšla, pa spet na škodo gostilne.

Radio Ljubljana

PONEDELJEK, 5. JANUARJA 1942-XX

7.30: Vesti v slovensščini. — 7.45: Slovenska glasba, v odmoru ob 8. napoved časa. — 8.15: Vesti v italijansščini. — 12.15: Pestra glasba pod vodstvom Petralije. — 12.45: Duet na harmoniko Golob in Adamič. — 13.: Napoved časa in vesti v italijansščini. — 13.15: Službeno vojno poročilo v slovensščini. — 13.20: Filmska glasba, orkester pod vodstvom Barzize na ploščah. — 14.: Vesti v italijansščini. — 14.15: Operetna glasba. — 14.25: Orkestralna glasba pod vodstvom Gallina. — 14.45: Vesti v slovensščini. — 17.15: Ljubljanski orkester družbe ELAR pod vodstvom D. M. Šijanca ob sodelovanju tenorja Ivana Franca ter sopranistke Ksenije Vidaličeve: operetna glasba. — 19.: Italijanska ura prof. dr. Stanka Lebna. — 19.30: Vesti v slovensščini. — 19.45: Pestra glasba. — 20.: Napoved časa in vesti v italijansščini. — 20.20: Komentar dnevnih dogodkov v slovensščini. — 20.30: Znani valčki. — 20.40: Orkester in zbor pod vodstvom Cezarja Gallina. — 21.20: Predavanje v slovensščini. — 21.45: Koncert pod vodstvom Huga Tansilla ob sodelovanju Marija Salerna in Carletta Bussottia ob klavirju, v odmoru zanimivosti v slovensščini. — 22.45: Vesti v italijansščini.

Ljudje nam verjamejo samo to, kar verjamejo sami.

Dobro poročilo pride vselej zelo pozno, slabo zmeraj zelo zgodaj.

Zaljubljenici vidijo v svetu samo sebe, pozabljajo pa, da svet vidi nje.

Umrl nam je previden s tolažili sv. vere, naš oče, gospod

Anton KUNSTEK

v 85. letu starosti.

Pogreb bo v ponedeljek, dne 5. t. m., ob pol 5. uri popoldne z žal. kapele sv. Antona, k Sv. Križu.

Ljubljana, št. vidi pri Stični, dne 4. januarja 1942.

ZALUJOCI OSTALI.

LJENKO IGOROV;

Smrtno kolo

Lenobni in brez volje se vzpenjamo po ilovnatih cestih, zakaj sonce: ki se je pri kazalo po oblačnih in celo sneženih dnevih, je kar močno.

Pred nami vlečejo konji nekaj topov. Na nebu zopet brni tisto izvidniško letalo po že stari poti, ki jo je ponovilo danes že šestkrat. Priletli, nato nekje nad sosednjimi vrhovi zakrož

Zakladi v deželi večnega ledu in snega

Borba za otoke v polarnem predelu Tihega oceana in pestro življenje na njih

Una madre eschimese con i bambin al pranzo — Eskimska mati z otroki pri obedu

V razvoju spopada med Japonsko ter Ameriko in Anglijo zavzema važno mesto zlasti severno področje Tihega oceana, kjer se križajo interesi Anglije, Amerike, Japonske in Sovjetske zveze. Rusiji pripadajo tu številni, med Severnima ledenim morjem, polotokom Kamčatko in ameriškim otočjem ob Aljaski ležeči otoki, med njimi Komanderski, Keraginski in Santurski. Boljševiki so svoj čas carskemu režimu očitali, da te oddaljene predele države preveč zanemarija in se ne pobriga, da bi jih utrdil kakor trebe.

Odkritelji in Robinzoni

V 18. stoletju so bili otoki v Tihem oceanu, ki dandanes pripadajo Sovjetom, še neposeljeni. Delno so jih odkrili ruski mornarji, delno inozemci, ki so bili v ruski službi. Komanderske otoke je našla druga odprava Vita Beringa (1733-1742). Ena izmed ladij odprave »Sveti Peter«, na kateri se je nahajal tudi Bering, se je v bližini te skupine potopila in moštvo je bilo prisiljeno, da prebije deset mesecev pravega robinzonskega življenja na nji. Nemški naravoslovec Georg Steller, asistent petrografske akademije znanosti, ki je bil odpravi dodeljen, je zapisal o tem: »Stiska, mraz, mokrota, nemoč nasproti naravnim silam, bolezen, nestrpnost in obup so bili naši dnevni gostje«. — Bering je dne 8. decembra 1841 podlegel trpljenju. Njegov grob s preprostim lesenim križem, ki ga od časa do časa uničijo oceanski viharji leži na otoku, ki je imenovan po njem. Kasneje naseljenec so Beringa tako častili, da so gume z dvoglavim orlom, kakršne je njegovo moštvo nosilo na svojih uniformah, kot posebne svetinje hranili 150 let.

— Pa še marsikateri Robinzon se je za Beringom aztekel v samoto daljnega severnega oceana. Svojevrstno usodo je doživel neki Jakob Manjkov, ki je leta 1805 s takim imenom Rusko-ameriško družbo, ki je tedaj odkrila Aleute, prišel vte kraje. Ko je ekspedicija odhajala, je nesrečnega Manjkova pozabila na Beringovem otoku. Sedem let je ostal čisto sam v ledeni puščavi, in ko ga je leta 1812, neka nova skupina raziskovalcev slučajno našla, je bil mož oblečen v kožo in že čisto podivjan.

Trume polarnih lisic

Prvi stalni prebivalci so se tod naselili okrog leta 1825. V glavnem so bili ti Aleuti in Unangani, eskimsko plemo paleazijske skupine nordijske rase. Privabila so jih ogromna, dotlej še nedotaknjena naravna bogastva, ki so jih nudili najrazličnejši kožuharji. Georg Steller je v svojem dnevniku med drugim zapisal, da živali in ptice na otoku, na katerem je prebival, človeka niso poznale in se ga zato tudi niso bale. Največ težav so odpravi prizadejale polarne lisice, ki so v trumah sledile ljudem. »Lisice so sille v naše kočice, piše Steller, »podevni in ponoči in so kradle vse, kar so mogle odveči. Tudi takšne reči, ki jim niso mogle niti malo hasniti — nože, palice, vreče, čevlje, nogavice. Kadar smo živali smekali kožo, smo morali po dve ali tri lisice z nožem poklati, ker so nam hotele iz rok iztrgati meso... Kadar smo prenočevali na prostem, so nam čepice zvezle z glav in rokavice z rok, bobrove kožuhe z nas in kožo izpod životov. Če smo se napravili, kakor da spimo, so nas vohale okrog nosov, ali smo mrtvi ali živi. Če je človek zadržal dih, so ga začele

vleči za nos in so hotele ugrizniti.« — Steller pripoveduje, da je nekoč v treh urah pobil 70 lisic in z njihovimi kožami pokril svojo kolibo.

Bobri, vidre in kiti

Pravega bogastva otokov pa ne nudi lisica, temveč dve morski živali — vidra in morski bober. Beringova odprava je prinesla lepo število kož teh živali s seboj. Prvi, ki ji je sledil, pa ne več z vnmom odkrivalca, temveč s trgovskimi naklepi, je bil opčastnik stražnega zbora Emilijan Bazov s Kamčatke. Leta 1743. je Bazov odpeljal s Komanderskih otokov 1600 morskih bobrov in 2000 vidrovih kož. Odtlej je na stotine ljudi z vseh delov sveta sledilo njegovemu vzgledu, dokler niso bili naravni zakladi polarnega paradiza dobera opljenjeni. Leta 1912. je bil kljub odporu Anglije med Ameriko, Anglijo, Japonsko in Rusijo sklenjen sporazum, po katerem je bil lov na vidre in bobre na Tihem oceanu prepovedan za dobo 15 let. — Razen dragocenih krzen pa so imeli ti otoki še druge privlačnosti za človeka. Morje je bilo izredno bogato rib, v prvi vrsti kitov, zlasti okrog Santurskih otokov. Sredi prejšnjega stoletja so tu pridrili največji lov na kite, kar jih je kdaj videl svet. Kakor pripoveduje nekdo izmed udeležencev, je bilo tedaj sonce zatemnjeno od dima, ki se je dvigal iznad točilnic kitove masti. Samo Američani so v dobi od leta 1845. do 1851. nabrali tu za 130 milijonov dolarjev kitovega olja.

Roparji in izkoriščevalci

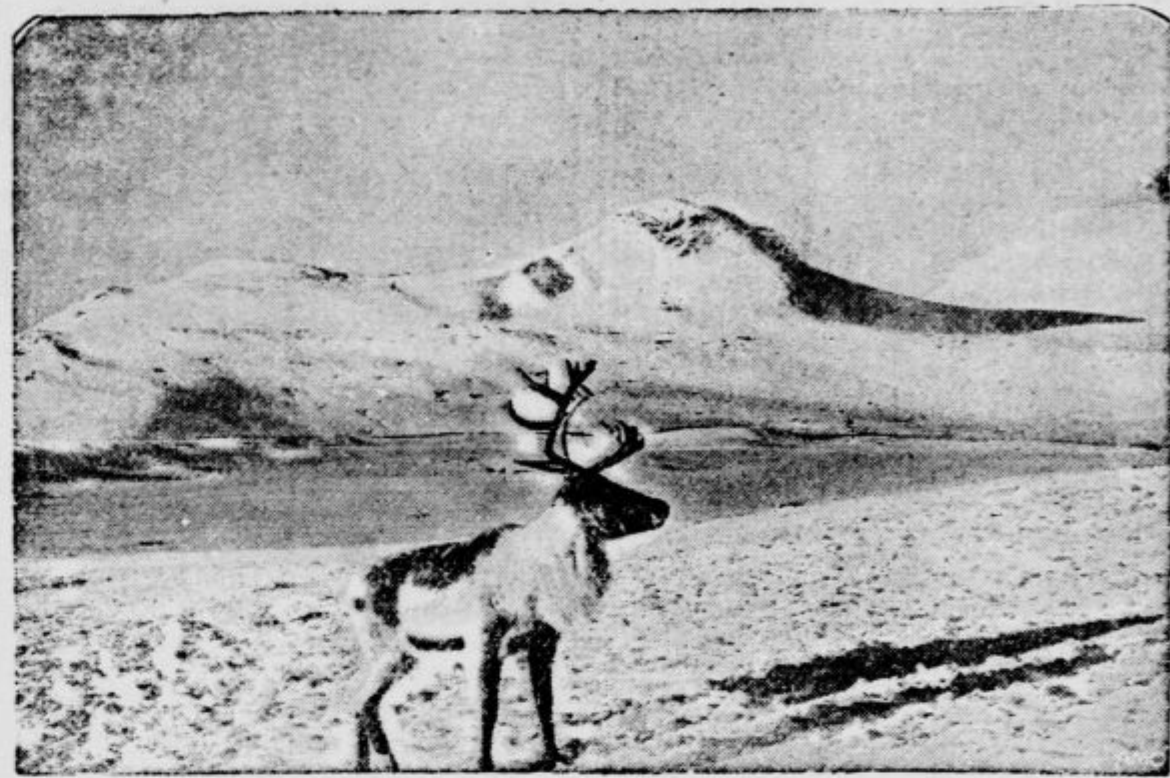
Poleg otokov na severnem Tihem oceanu je carska Rusija osvojila tudi del ameriške celine, polotok Aljasko in zahodno obalo do Kalifornije. Toda Rusi teh osvojitve niso znali gospodarsko izkoristiti in so svoje posesti polagoma prepustili Združenim državam. Svojo lastnino v Kaliforniji so že leta 1841. prodali švicarskemu Nemcu Johannu Augustu Sutterju, cesarju Kalifornije, ki je tu sedem let pozneje našel prvo zlato v zahadni Ameriki. Leta 1867. je Amerika kupila polotok Aljasko in del Aleutov za 7 milijonov dolarjev, to se pravi, za šestino teža, kar je Američani na leto vrzel samo ribolov. — Do leta 1799 je v teh predelih vladalo ronarsko izkoriščanje, kakršno je vevale anarhična zasebna iniciativa, do leta 1876. nato pa je imela izključno pravico izkoriščanja naravnih bogastev severno od 55. vzvodnjaka in južno od japonskih ozemelj Rusko-ameriška družba, katere dohodki so štali po 30 odstotkov dividende na leto. Delovne metode teza podjetja so bile enake primitivnemu kapitalističnemu gospodarstvu v kolonialnih deželah. Še strašnejše na so bile razmere, ko je Rusija del svojih lovišč na Tihem oceanu oddala ameriški tvrdi Hutchesinson and Co. v našem. Kakor piše ruski strokovnjak E. Suvorov, je bila ta pogodba za Rusijo v izredni meri neugodna, kar pa ni bilo nič čudnega, saj v vsem Petrogradu tedaj ni bilo žive duše, ki bi

kaj trdnega vedela o Komanderskih otokih. Podjetje tvrdke Hutchinsona je vrglo bajne dobičke — do 147 odstotkov dividende na leto. Pogodba je veljala do leta 1890., a v zadnjem letu so Američani preostala predela vider, iz konkurenčnih razlogov povsem iztrebili. Izvoz dragocenih kož je strahotno padel. Tako so leta 1904 izvozili s Komanderskih otokov še 390 bobrovih kožuhov, leta 1910 pa že samo 90.

Aleuti v nevarnosti

In vendar naravnih bogastev severnega področja Tihega oceana še zmerom ne

smemo smatrati za izčrpana. Ribolov, morske rastline, gozdovi in losi nudijo še neizčrpne možnosti. V zadnjih 30 letih si je Rusija mnogo prizadevala, da obnovi razvedeljav, vendar uspehi še zmerom niso razveseljivi. Amerika je nekajkrat poizkušala, da bi Rusijo povsem potisnila z otoškega mostu med ameriško in azijsko celino. Vojna, ki se je pravkar pričela v Tihem oceanu, pa je že v prvih dnevih upravičila slutnje, da utegne Japonska danes ali jutri Ameriko groziti tudi na njenih aleutskih predstražah.

La renna nella solitudine bianca — Severni jelen v beli samoti

Zgodba iz Kodanjanja

Vratar nekega kodanjskega nočnega lokala je poklical taksi. Ko se je voz ustavil pred vrati, je vratar izginil v lokal in se čez nekaj časa vrnil s štirimi gosti, ki so bili očitno zelo utrujeni. S težavo sta on in sofer uspela, da četvorico posadita v voz. Bilo je treba nekaj krepkih prijemkov, in ko moža sama nista bila nalogi kos, sta poklicala še garderoberko na pomoč. Z združenimi močmi so vse štiri zbasali v avtomobil.

Zdaj so sedeli tam — dva na zadnjem sedecu voza, dva na zasilnem sedecu spredaj — naslanjali so se drug na drugega, ždeli so zaprti oči — bili so v resnici izčrpani do kraja.

— Pazite, sofer, je naročil vratar, tale v desnem kotu spada v Nyhavn 41, ta tu v levem kotu stanuje na Bornholmsgade 3, tegale z desnega zasilnega sedeca odložite pred hišo na Zelenjadnem trgu 4, moža zraven pa potisnite skozi vrata hiše Oesterbrogade 68. Si boste lahko zapomnili?

Sofer je potegnil beležnico iz žepa in si točno zapisal položaj četvorice v vozu in njihova bivališča v mestu: ozadje desno Nyhavn, ozadje levo Bornholmsgade, desni zasilni sedež Zelenjadni trg, levi zasilni sedež Oesterbrogade.

— Bo že šlo, je dejal. Vratar in garderoberka sta vrgla še zaskrbljen pogled in sofer je pognal in odbrzel.

Kakšne četrte ure pozneje se je avto vnovič ustavil pred nočnim lokalom. Ko je vratar ugledal še vso posadko v njem, je razburjen planil k soferju:

— Za pet ran božjih — se je kaj pripetilo? Je kdo izmed gospodov padel iz voza?

— Ah, nič. Nikar se ne razburjajte, je ravnodušno odgovoril sofer. Prav nič se ni zgodilo, samo na nekem prav ostrem ovinku so mi gospodje s sedežev popadali drug čez drugega, zdaj pa ne vem, koga naj pred katere vrata postavim. Prosim vas, spravite mi gospode še enkrat v red, gospod vratar, prosim, točno po listi.

Vsakdo bi si rad podaljšal življenje. Ne ve pa, da je vsa skrivnost v tem, da si ga ne skrajšamo.

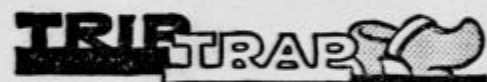
Sala vse izgubi, če se šaljevec sam smeje. Če radosti pretiravamo, se izprememi v bolesto.

Be-eda lahko izžareva več toplote kakor ogenj in peči.

Kurban Bajram. V ponedeljek 29. decembra se je začel največji muslimanski praznik Kurban Bajram. Trajal bo štiri dni. Hrvatska muslimanska verska zajednica poziva svoje vernike, da se udeležijo verskih dolžnosti. V tem času so državni, samoupravni in privatni uradniki ter delavci oproščeni opravljanja svoje službe. — Vernikom muslimanske vere je čestital Kurban Bajram tudi Poglavinik dr. Ante Pavelić.

Dva vajenski kuhinji v Zagrebu. Po prizadevanju korporacijskega ministrstva bosta od danes naprej poslovali v Zagrebu dva vajenski kuhinji in sicer za vajence v Palmotičevi ulici, za vajenke pa v Varsavski ulici.

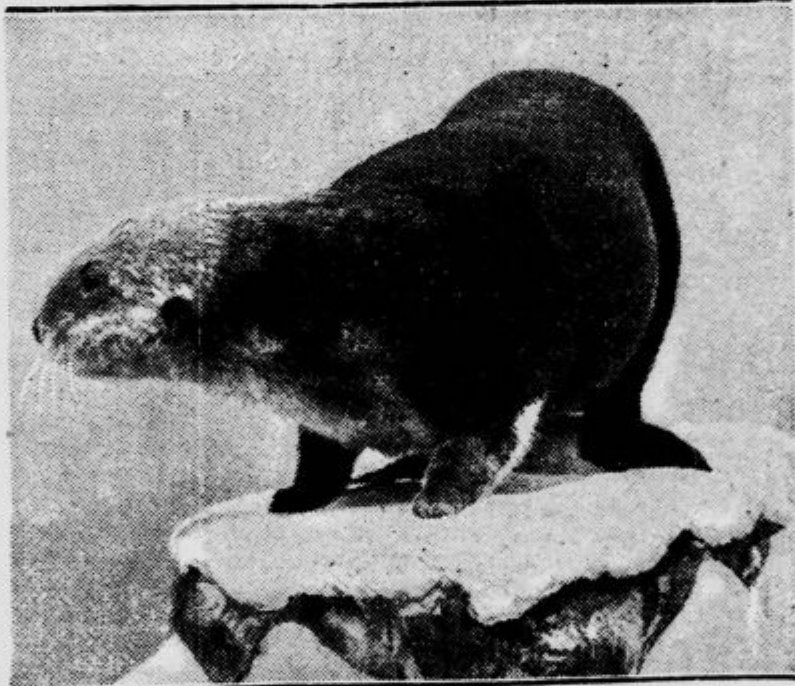
Obnovite naročnino!

Klpar, ki se mu navdih prenaglo menjuje

Due vicini dell'eterno inverno: il castoreo (a sinistra) e la lontra marittima. Dva soseda iz večne zime: bober (na levi) in morska vidra

Med grozo in idilo na Indijskem oceanu

Odlomek iz Martina Muca knjige doživetij in pustolovščin »Skozi Sibirijo«

V Singapuru smo dobili na ladjo zanimiv tovor. Neki Francez je naložil na krov veliko množino raznovrstnih tamošnjih ptic malih papig in ptičev, katerih imena se mi bila popolnoma neznanca, po vrhu pa še deset zabojev opice. Ta tovor je stal kar na prostem, na krovu odtodno na strehi parnika. Radi smo gledali te živali, ki so bile še popolnoma divje, in se kratkočasili z njimi, kakor da smo v zoološkem vrtu.

V Colombo na Cejlonu smo se ustavili samo za nekaj ur, da se je parnik založil s premogom in z vodo za osemdnevno neprestano vožnjo od Colomboa do Džibutija na afriški obali. Takoj, ko smo zapustili Colombo, smo dobili rešilne pasove za primer katastrofe. Veselo razpoloženje, ki je trajalo na parniku vse dni vožnje, se je sedaj izpremenilo v veliko resnost. Čudno se je zdelo nam vsem, čemu so nam dali rešilne pasove, ko pa je morje vendar popolnoma mirno, da se parnik niti enkrat zajabil ni.

A kmalu so nam pojasnili vso stvar. Napovedana nam je bila za popoldne vaja, kako naj se obnašamo, ako bi parnik začel nesreča in bi se pričel potapljati. To pa je potnika še bolj razburilo, ker so bili prepričani, da je nevarnost v resnici že blizu.

Po koslu so v vsakem razredu razdelili že pripravljene listke z imenom vsakega potnika in s številko rešilnega čolna. Okrog tretje ure je bilo dano znamenje s sireno. Ko smo bili zbrani vsi, so nam na mestu pokazali kako se moramo v redu in brez razburjenja v primeru nesreče zbrati pri rešilnih čolnih. Ves čas pa nam je žalostno tulila sirena kakor takrat, ko se parnik resnično potaplja.

Po tej vaji je vsakdo razmišljal, kaj naj pomeni vse to sedaj, ko plovemo v smeri preko Indijskega oceana. Nekateri so sumili, da vodstvo namenoma namerava po-

škodovati ali zažgati parnik, da bi na ta način dobilo bogato zavarovalnico za ladjo, ki je bila že precej stara. Naš parnik je bil nekoč nemška last, Francozi so ga dobili kot vojno odškodnino. Drugi so zopet trdili, da vodstvo pričakuje viharja in dvomi, da bi parnik mogoče zdržati močnejši vihar na odprtem morju, kjer ni upanja, da bi nam prišel kdo na pomoč, ker bi bili preveč oddaljeni od brega.

K temu ugibanju in razburjenju je pa veliko pripomoglo dejstvo, da smo se na lastne oči prepričali, kako pomanjkljivo je parnik opremljen za primer nesreče. Rešilni čolni, v katerih bi se morali potniki spustiti v morje, ako bi bil parnik v nevarnosti, so bili od hude pribeke tako razsušeni, da smo mogli poriniti svinčnik skozi vsako šoranjo. Neki Grk, ki je potoval s svojo družino v Port Said, se je hudo razburil, ko je videl, da so čolni svohol nerabni. Nahrullil je kapitana, češ da čolne vodi s sabo le za parado in dekoracijo, v primeru nezgode pa bodo morali potniki skakati v morje.

No, kapitan se ni dosti zmenil za Grkove očitke, temveč mu je čisto hladnokrvno odgovoril, da se vsakdo sam zase laže reši, kakor v čolnih, ki se v času splošne panike že tako preveč obteže ali pa se prevrnejo zaradi obupa in nenokorščne potnikov.

Te kapitanove tolažilne besede so še bolj razkačile že tako in tako nejevolne potnike. Vse se je jelo zgražati nad pomanjkljivo reševalno opremo, prav posebno pa nad kapitanovo izjavo. To ororčenje se je polastilo vseh ljudi, brez razlike, ali so se vozili v elitnem prvem razredu ali pa na četrtem ladje v širokem četrtem razredu. Mahoma je popustila napetost, ki je vladala med našoprijetimi, jako rezerviranimi bogataši in ostalo bedno rajo. Vse je govorilo samo o nevarnosti na morju in o tem, kako naj se rešijo, ako nas res zadene nesreča.

Medtem pa je parnik plul tiho in mirno po nebeško sinji vodi Indijskega oceana. Vreme je bilo krasno. Podnevi smo se skrivali po sencah in dremali. Ponoči smo se hladili na krovu in opazovali zvezde na jasnem nebu, saj razen neba in morja nismo mogli videti ničesar drugega. Seznanil sem se z nekimi ruskimi emigrantom, ki je med potjo izrazil lepo priliko za pridranje zvezdoznanstva in si je ponoči trudno zapisoval zvezde v formulare, pripravljene že v ta namen. V teh krajih in v teh nočeh sem videl prvič v življenju s prostim očesom Južni križ.

A nekega večera, ko je na parniku že vse spalo, je nenadoma zatulila sirena v otožnih presledkih: t-u-u... Zvoki so bili prav takšni, kakršne smo slišali prejšnji dan, ko smo imeli vajo za primer nesreče. Mahoma je bilo vse na nogah; ne potniki ne mornarji niso vedeli, kaj se je zgodilo. Vse je poskakalo s svojih ležišč in sililo na krov. Zenske so bulile in objemale svoje otroke ter bežale z njimi na hodnike, kjer je zavladala taka gneča, da se je vse trlo. Potniki so skakali drug čez drugega in hoteli na krov ter si privezovali rešilne pasove. Take panike še nisem bil videl. Povsod vpitje in jadvokovanje, da so se tudi moškimi s trdnimi živci ježili lasje.

Ko je vpitje doseglo svoj višek in je priverjanje postalo že življenju nevarno, se je s kapitanskega mostu spustil mornar. Držal se je za trebuh in se smejal na vse pretege. Vse je mislilo, da je zblaznel od groze, ker vidi pred seboj strašni konec parnika in vseh, ki so na njem. Ko pa je zapazil, da razburjenje le narašča, se je nehal smejeti, stopil je pred potnike in jim z resnimi besedami sporočil da ni nobene nevarnosti, temveč se je zgodilo le nekaj smešnega. Opice so se naveličale ujetništva v lesenih kletkah; pregrizle so letve in ušle na svobodo. Ema izmed njih je v divjem begu po vrveh skočila na jekleno vrvo, ki je pritrjena na steno. S svojo težo je opica odprla steno, da je pričela tuliti.

Razburjenje se je hitro pogoilo. Hudo-

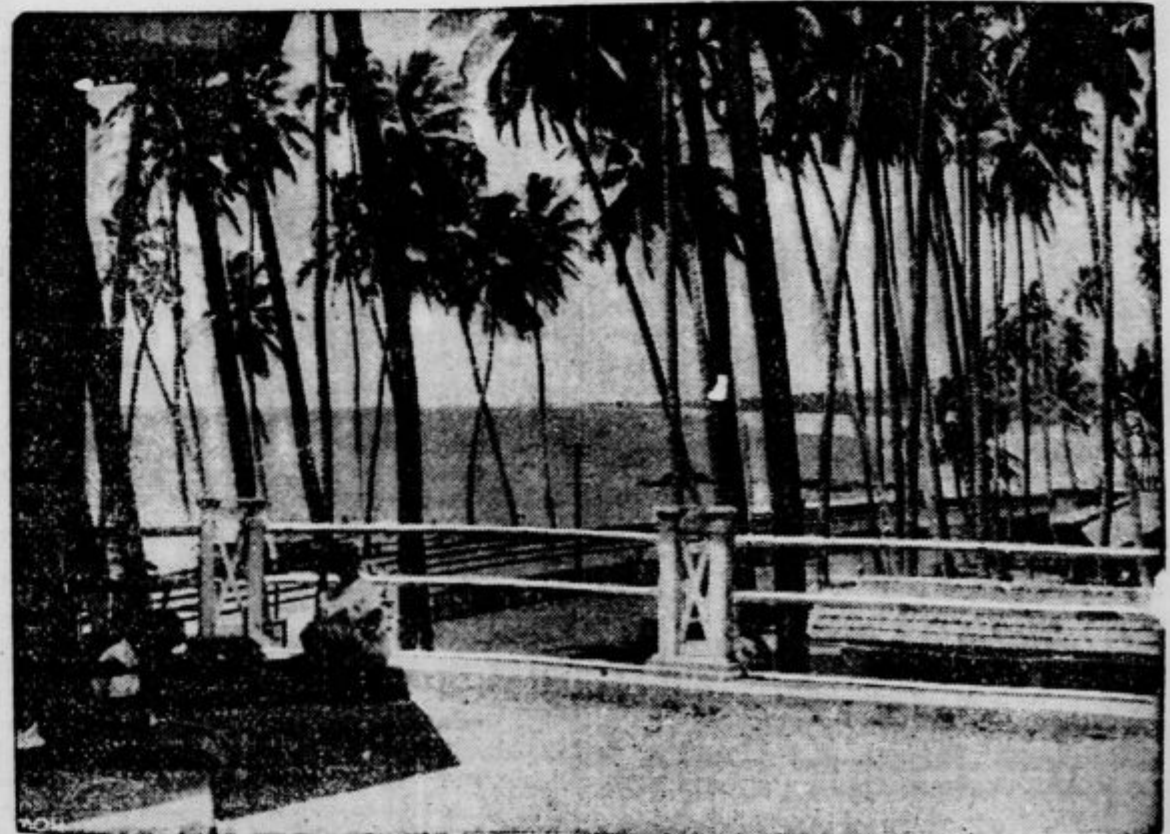
mušneži so si zdaj pošteno privoščili strahopetec in uganjali z njimi mastne šale. Po tem dogodku seveda ni mogel nihče misliti na spanje. Vse je ostalo na krovu, ker je bila noč lepa in mirna. S krova so se odstranile samo ženske, ki so dobile živčni napad in so potrebovale zdravniško pomoč.

Da so se pa vsem potnikom pomirili živci, za to je poskrbelo povečanje svetlobe. Zenske in protialkoholike je podvorbilo s konjakom, kolikor se jim ga je zljubilo, vse druge pa z dobro kapljico črnega vina, da je bil kmalu ves parnik najboljše volje.

Ko se je zdnilo, se je pričel lov na poblege opice. Opazili smo, da so bile med

petdesetimi opicami samo tri, ki niso mogle strpeti v kletki. Mornarji so pridno in gibčno splezali na jambore, da jih prepeče od tod. Dve so stresli z vrvi, da sta padli na krov, kjer so ju ujeli. Tretja pa je bila tako trmasta, da se nikakor ni dala ujeti, dasi so se mornarji na vso moč trudili, da bi jo dobili zlepa.

Videli smo jo, kako je tam gorl s prednjimi šapami zatislila oči. Že naslednji trenutek je šinila z visokega jambora in se vrgla naravnost v morje. Ni se zdržala niti za hip na površini — delfina, ki so neprestano zasledovali naš parnik, so jo potegnili v globočino.

Un motivo da Ceylon — Motiv s Ceylona